

Εἰσήγησις στὴν Δ' Σύναξι Οἰκοδομητικῇ
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας
† Κυριακῇ τοῦ Ἀσώτου
26.1/8.2.2026

Τὸ Πάθος τοῦ Нарκиссισμού Ἡ Φιλαντία ὡς «θυσία» στὸ εἶδωλό μας

Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί μου καὶ Ἀδελφές μου·

Ὁ Χριστὸς ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν!...

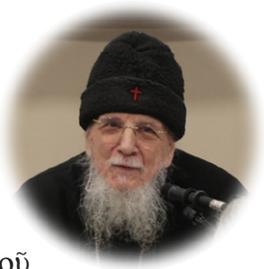
Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι!...

Μὲ τὸ «ἄνοιγμα» τοῦ Τριωδίου, τὴν προηγούμενη Κυριακῇ, ἄρχισε γιὰ τοὺς Ὁρθοδόξους Χριστιανοὺς μία νέα πορεία, ἕνα ταξίδι συναρπαστικό, πρὸς τὸν Σταυρὸ καὶ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἀλλά, δὲν πρέπει ποτὲ νὰ λησμονοῦμε, ὅτι ὅλη μας ἡ ἐπίγειος ζωὴ ἀποτελεῖ μίαν πορείαν, μίαν συνεχή ἐπάνοδο στὸ Φῶς καὶ τὴν Ἀγάπη καὶ τὴν Κοινωνία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἡ ψευδαίσθησις τῶν Πρωτοπλάστων, ὅτι θὰ φθάσουν στὴν Θεώσι μέσῳ τῆς συμβουλῆς τοῦ ὄφεως, ὠδήγησε τὸ Γένος μας στὴν πτώσι, στὴν ἐξοδο ἀπὸ τὴν κοινωνία μὲ τὸ Φῶς, στὴν εἴσοδο σὲ μία κατάστασι σκότους πνευματικοῦ, σὲ μία –τρόπον τινά– ἀπομάκρυνσι ἀπὸ τὸ Βασίλειο τῆς Ἀγιότητος καὶ τῆς Ἀπαθείας, καὶ ἕναν ἐγκλεισμὸ στὸ βασίλειο τῆς ἐμπαθείας, τοῦ πόνου, τῆς λύπης καὶ τοῦ στεναγμοῦ.

* * *

α. Ἡ ἔλξις τοῦ εἰδώλου μας

Στὸ **Μήνυμα** τῆς Πρωτοχρονιάς τοῦ ἔτους 2018, εἶχαμε ὑπογραμμίσει τὰ ἑξῆς:

«Ἡ Ἁγία Γέννησις τοῦ Σωτῆρος μας, καὶ ἡ προσωπικὴ μας Ἀναγέννησις ἐν Χριστῷ, μᾶς ὀδηγοῦν ἀπ' εὐθείας ἐνώπιον μιᾶς ἱερᾶς Κλίμακος, μὲ τρεῖς φωτεινὲς Βαθμίδες:

“Ἀπαρνησάσθω”: ἔξοδος ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας...

“Ἀράτω”: ἀγώνας κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μας...

“Ἀκολουθεῖτω Μοι”: πορεία χωρὶς τὸν ἑαυτό μας...».

Αὐτὴ λοιπὸν ἡ ὀμηρικὴ πάλη μὲ τὸν ἐμπαθῆ ἑαυτό μας, αὐτὴ ἡ ἡρωϊκὴ ἐν Χριστῷ προσπάθεια, προκειμένου νὰ *δραπετεύσουμε* ἀπὸ τὴν σκοτεινὴ **Φιλαντία** μας, συνιστᾷ μία *πορεία λυτρωτικὴ*, μία

«Εὐλογημένη μυστικὴ ἄρνησις τῆς ἔλξεως ποῦ ἀσκει πᾶνω μας τὸ εἶδωλό μας».

Αὐτὴ ἡ *ἔλξις τοῦ εἰδώλου μας* εἶναι τὸ ἀντίθετο τῆς γνησίας ἐν Χριστῷ Ἀγάπης, ἀναιρεῖ τὴν **Φιλανθρωπία** καὶ τὴν **Φιλοθεΐα**.

Μὲ ὅσα ἔχουμε ἀναφέρει στὶς προηγούμενες ταπεινὲς Ὀμιλίαις μας, γιὰ τὶς *Θεμελιώδεις Ἀρχὲς τῆς ἐν Χριστῷ Ζωῆς*, οὐσιαστικὰ ὑπογραμμίσαμε, μὲ ἰδιαίτερα μάλιστα ἔμφασι, ὅτι

«Ἡ ἀληθινὴ δομὴ τῆς Ἀγάπης εἶναι ὁ Σταυρός. Ὑπάρχει ὁ κάθετος ἄξονας τῆς Ἀγάπης πρὸς τὸν Θεό, καὶ ὁ ὀριζόντιος ἄξονας τῆς Ἀγάπης πρὸς τὸν Πλησίον. Πρέπει νὰ ὑπάρχουν καὶ οἱ δύο ἄξονες, οἱ ὁποῖοι τεμνόμενοι, σχηματίζουν τὸν Σταυρό. Καὶ “Σταυρὸς” σημαίνει “νὰ πεθάνης”. Καὶ ὁ “θάνατος ἀπὸ Ἀγάπῃ” σημαίνει “Ἀνάστασι καὶ Νέα Ζωή”».

Θὰ ἤθελα λοιπὸν ἀπόψε νὰ φωτίσουμε περισσότερο τὸ πάθος τῆς **Φιλαντίας** ἢ **Αὐταρεσκείας** ἢ **Αὐτο-εἰδωλολατρίας**, ἐφ' ὅσον ἡ γνῶσις τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἡ περίφημη **Αὐτογνωσία**, διὰ τῆς σταυρικῆς **Ταπεινώσεως**, τῆς βαθειᾶς **Αὐτομεμψίας** καὶ τῆς ὑποποιοῦ **Μετανοίας**, μᾶς ὀδηγεῖ σταδιακὰ στὴν φωτιστικὴ **Θεογνωσία**, στὴν **Θέωσι**.

Ἐπικαλοῦμαι, ὅπως πάντα, τὴν εὐλογία τοῦ Ἁειμνήστου Πατρὸς, **Γέροντος** καὶ **Μητροπολίτου** μας † **Κυπριανοῦ**, ὡς καὶ τὶς πολύτιμες προσευχὲς Σας, προκειμένου νὰ συμβάλουμε ἀπόψε στὴν

αὕξησι τοῦ θεαρέστου ζήλου, τοῦ ζήλου γιὰ τὴν κατεδάφισι τοῦ εἰδώλου τοῦ ἑαυτοῦ μας, τοῦ φρικτοῦ πάθους τῆς **Φιλαυτίας**, τοῦ δαιμονικοῦ **Ναρκισσισμοῦ**.

Ἡ Προστασία τῆς Θεοτόκου νὰ εἶναι μαζί μας!...

• **«Κύριε, τὰ χεῖλιά μου ἀνοίξεις, καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν Σου».** (Ψαλμ. ν' 17)

* * *

β. Ἀνατομία τοῦ Ναρκισσισμοῦ

Ἵποθέτω, ὅτι ὅλοι ἔχετε ὑπ' ὄψιν Σας τὸν μῦθο γιὰ τὸν Νάρκισσο, ἀλλὰ θὰ κάνω μία περιληπτικὴ ἀναφορά, προκειμένου νὰ γίνουν κατανοητὰ ὅσα θὰ ἐπακολουθήσουν.

Ὁ Νάρκισσος, σύμφωνα μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Μυθολογία, ἦταν ἓνας πανέμορφος νέος ἀπὸ τὴν Βοιωτία, υἱὸς τῆς Νύμφης Λειριώτης καὶ τοῦ ποταμοῦ Κηφισοῦ. **Κάποτε**, εἶδε τὸ πρόσωπό του στὰ νερὰ κάποιας πηγῆς στὶς Θεσπιές. **Ἔτσι**, «ἀνακάλυψε» τὴν ὀμορφιά του, ἡ ὁποία τὸν ἔθελξε τόσο πολύ, ὥστε ἐρωτεύθηκε τὸν ἑαυτό του, καὶ ἔμεινε ἐκεῖ αὐτοθυμαζόμενος στὸ κάτοπτρο τῶν ὑδάτων. **Βύθισε** τὸ χέρι του στὰ νερὰ, γιὰ νὰ πιάσῃ τὸ εἶδωλό του, ἀλλὰ δὲν τὸ κατάρθωσε. **Ἀπόμεινε** στὴν θέσι αὐτὴ αὐτοθυμαζόμενος. **Τὸ ἀνικανοποίητο πάθος** γιὰ τὸν ἑαυτό του τὸν ὠδήγησε στὸν μαρασμὸ καὶ στὸν θάνατο. **Στὴν θέσι** του φύτρωσε ἓνα ὠραῖο ἄνθος, ὁ νάρκισσος.

Ἀπὸ τὸν μῦθο αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἔχει μία ποικιλία ἐκδοχῶν, γεννήθηκε ὁ ὅρος **«Ναρκισσισμός»**, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα διακρίνονται γιὰ

τὴν Φιλαυτία τους, τὴν Αὐταρέσκεια, τὸν Αὐτοθυμασμό, τὴν Αὐτολατρία, τὴν Ἀνθρωπαρέσκεια, τὴν Φιλαρέσκεια, τὴν Ματαιοδοξία, τὴν Ἀλαζονεία, τὸν Ἐγωκεντρισμό, τὴν Ἐγωπάθεια, τὴν Αὐτοπροβολή, τὴν Αὐτο-εξιδανίκευσι, τὴν Αὐτο-απασχόλησι, τὴν Αὐτοκολακεία, τὴν Αὐτο-εκτίμησι, τὴν Ἐγωμανία, τὴν Ἐγωλατρία... Θὰ μπορούσα νὰ προσθέσω: τὴν Ὑπεροψία, τὴν Ἐπαρσι, τὴν Οἴησι, τὴν Κομπορρημοσύνη, τὴν Μεγαλαυχία, τὴν Ξυπασιά....

Ὁ Ναρκισσισμὸς δὲν εἶναι μία διαστροφή, μὲ τὴν ὁποία ἀσχο-

λοῦνται μόνον οἱ Ψυχίατροι, οἱ Ψυχολόγοι-Ψυχαναλυτὲς καὶ Ψυχοθεραπευτὲς· εἶναι ἓνα πάθος πολὺμορφο, τὸ ὁποῖο ἀναλύουν καὶ ἀνατέμνουν οἱ Ἅγιοι Πατέρες στὰ θεόπνευστα Κείμενά τους, αἰῶνες πρὶν ἀσχοληθοῦν οἱ σύγχρονοί μας ἐπιστήμονες.

Ἦ *Ο* **Ναρκισσισμὸς** συνυφαίνεται μὲ κάθε ἐκδήλωσι τῆς ζωῆς, τόσο πολὺ, ὥστε νὰ ἔχη θέσει τὴν σφραγίδα του σὲ ὅλες τὶς συνιστώσες τῆς σύγχρονης ζωῆς καὶ νὰ γίνεται λόγος γιὰ τὸν **Πολιτισμὸ τοῦ Ναρκισσισμοῦ**, γιὰ τὴν **Ἐποχὴ τοῦ Ἐγὼ**, γιὰ τὴν **Ναρκισσιστικὴ Ἰδεολογία**, γιὰ τὸν **Συλλογικὸ Ναρκισσισμὸ**, γιὰ τὸν **Ναρκισσισμὸ στὰ Κοινωνικὰ Δίκτυα**, γιὰ τὴν **Κουλτούρα τῆς Αὐτολατρίας**...

Σήμερα τὰ νερὰ τῆς πηγῆς, στὰ ὁποῖα καθρεπίσθηκε ὁ **Νάρκισσος**, εἶναι οἱ ὀθόνες, οἱ φορητὲς καὶ οἱ σταθερές, ποὺ ἔχουν κατακλύσει τὸν κόσμον· ὥστε νὰ ἐπαληθευεῖται πλήρως ἡ διαπίστωση τοῦ μακαριστοῦ Παπαδιαμάντη:

«Ἐπέστη ὁ καιρὸς τῆς αὐτολατρίας».

Μία πρόσφατος ἰσπανικὴ *Μελέτη*, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε σὲ 591 ἐφήβους καὶ τοὺς γονεῖς τους, ἀπέδειξε ὅτι ὁ **Ναρκισσισμὸς** ἀποτελεῖ τὸν «σπόρο τῆς βίας ἀπὸ τὰ παιδιά πρὸς τοὺς γονεῖς τους».

«Ὁ καθρέφτης μετατρέπεται σὲ ἓνα ἀντικείμενο, ποὺ χωρὶς αὐτὸ δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν. Ἐρωτεύονται τὸ εἶδωλό τους καὶ πιστεύουν, ὅτι ἀξίζουν εἰδικὴ μεταχείριση, ἐνῶ δὲν διστάζουν νὰ γίνουν ἐπιθετικοί, ἂν δὲν τὴν ἀποκτήσουν».

Ἄν εἶχαμε ἐνώπιόν μας ἓνα εἰλικρινὲς θῦμα τοῦ **Ναρκισσισμοῦ**, θὰ ὁμολογοῦσε – ἴσως καὶ μὲ *ἀναιδῆ ἐπιθετικότητα* – τὰ ἑξῆς:

• **«Θέλω νὰ πάρω ἀπὸ τὸν ἄλλο τὴν αἴσθησι ὅτι ἀξίζω - ὅτι μὲ θέλει - ὅτι τοῦ εἶμαι ἐπιθυμητός - ὅτι τοῦ εἶμαι ἀναγκαῖος· θεωρῶ τὸν ἑαυτό μου σημαντικόν· κατὰ βάθος περιφρονῶ - ὑποτιμῶ - ἀπαξιῶνῶ τὸν ἄλλο· δικαιῶμαι ἀναγνώρισι καὶ ἰδιαίτερα προνόμια· ὅ,τι προσφέρω στοὺς ἄλλους εἶναι ὑψίστης σπουδαιότητος· ἀπαιτῶ τὴν προσοχὴ - τὸν θαυμασμό - τὴν ἀναγνώρισι τοῦ περιγύρου μου· ἀναμένῶ τὴν εὐγνωμοσύνη τῶν ἄλλων· εἶναι αὐτονόητο δικαίωμά μου ἢ εὐνοια τῶν ἄλλων· ἔχω σφοδρὴ ἐπιθυμία γιὰ προσοχὴ καὶ θαυμασμό· περιφρονῶ τοὺς ἄλλους καὶ ἀδιαφορῶ γι' αὐτούς, διότι – ὡς ἀντίπαλοι – φθοноῦν τὴν πολυειδῆ καὶ αὐτονόητη ἀνωτερότητα μου· δὲν χρεωστῶ σὲ κανέναν τίποτε - οἱ πάντες μοῦ**

ὀφείλουν· ἀπεχθάνομαι ὅποιοδήποτε πλαίσιο ἀμφισβη-
τεῖ τὸ μεγαλειώδες τῆς προσωπικότητός μου!...».

Τελικά, αὐτὴ ἡ ὑπερ-συγκέντρωσις τοῦ ἐμπαθοῦς αὐτοῦ ἀνθρώ-
που στὸν ἑαυτό του, δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ *ναρκισσευόμενος* προτιμᾷ
τὴν ἀπόσυρσι καὶ τὴν μοναξιά· ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο:

**«Αναζητᾷ τὸ πλήθος, ἀναζητᾷ θαυμαστές, ἐπιδοκι-
μαστές ἢ ἀκόμη καὶ ἐπικριτὲς τοῦ εἰδώλου του –ἀρκεῖ
νὰ ἀσχολοῦνται μ’ αὐτόν– γιατί δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχει
μόνος».**

Ἐν τούτοις, ὁ *Νάρκισσος*, ὁ *Αὐτάρεσκος* μένει θλιβερὰ *μόνος*.

**«Κανένas δὲν ἐλκύεται ἀπὸ αὐτόν πού κατασκευάζει
“καθρέφτες” γιὰ τὸν ἑαυτό του, καὶ βλέπει τοὺς ἄλλους
σὰν “καθρέφτες” του».**

Ἔτσι *μόνος* καὶ αὐτο-θαυμαζόμενος, διαλύεται στὸν βωμὸ τῆς
αὐτο-λατρίας του.

Ἐδῶ προλαμβάνω μία ἔνστασι: **Μ**ήπως εἶναι ὑπερβολικὲς αὐτὲς
οἱ ἀναλυτικὲς ἀναφορὲς στὸν *Ναρκισσισμό*;... **Μ**ήπως αὐτὰ τὰ χα-
ρακτηριστικὰ ἀφοροῦν μόνον τὶς *ἐπώνυμες διασημότητες*, τὴν *βιομη-
χανία τοῦ θεάματος*;...

Ἄσφαλῶς, ὄχι!...

Ἦπως προανέφερα, ὁ *Ναρκισσισμὸς* δίδει τὸ παρὼν σὲ κάθε
ἐκδήλωσι τῆς ζωῆς:

**«Συχνὰ ἀδιόρατος παρασύρει τὸν ἄνθρωπο ν’ ἀντι-
κατοπτρίζει παντοῦ τὸ εἶδωλό του. Ὑστερα τὸν ρίχνει
στὴν ἀσφυκτικὴ παγίδα τῆς *Αὐταρέσκειας*, τῆς *Αὐτο-
ϊκανοποίησης* καὶ τοῦ *Αὐτο-θαυμασμοῦ*».**

* * *

γ. Κενοδοξία καὶ Ὑπερηφάνεια

Ἦ *Ναρκισσισμὸς* εἰσδύει, ἄς μὴ φανῆ ὑπερβολή, ἀκόμη καὶ στὰ
ιερῶτερα τῆς ὑπάρξεώς μας: στὴν ἐν *Χριστῷ Ζωή*, στὴν σχέσι καὶ
ἐπικοινωνία μας μὲ τὸν Θεό.

Οἱ Ἅγιοι Πατέρες μὲ θαυμαστὴ ἀκρίβεια περιγράφουν τὶς λεπτὲς
ἐκφάνσεις τοῦ συνωνύμου μὲ τὸν *Ναρκισσισμό* πάθους τῆς **Κενοδο-
ξίας**, τὸ ὅποιο καλλιεργούμενο φθάνει στὴν μισόθεη **Ὑπερηφάνεια**.

Προτοῦ ὅμως νὰ ἀναφερθοῦμε σὲ ἐνδεικτικὲς πατερικὲς ἀναλύ-
σεις, θὰ Σᾶς διαβάσω ἓνα σύγχρονό μας γεγονός, ἀρκετὰ πρακτικὸ
καὶ ὠφέλιμο.

«Κάποτε, ἓνας Ἱερεὺς μὲ ἔντονη ἐνοριακὴ δρᾶσι καὶ

μὲ πλῆθος ἔργων κοινωνικῆς πρόνοιας, κηρυγμάτων καὶ πολλαπλῆ δημιουργία διαφόρων κύκλων μελέτης Ἁγίας Γραφῆς, διηγήθηκε τὰ ἐξῆς.

Εἶχε ἓναν συνάδελφο Λειτουργὸ τοῦ Ὑψίστου, ποὺ ἦταν λίαν κακόφρονος καὶ τὸν ὁποῖον συνεχῶς κοροῖδευε. **Ὁ** ἴδιος πίστευε, ὅτι ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου του καὶ ἡ αὐξησης τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκκλησιαζομένων ὠφείλοντο ἀποκλειστικὰ στὶς δικές του προσπάθειες, καὶ ὑπερηφανεύοταν γι' αὐτές.

Ὅταν ἐκοιμήθη ὁ ἐν λόγῳ Ἱερεὺς, τὸν ὁποῖον κοροῖδευε, εἰρωνευόταν καὶ περιφρονοῦσε, εἶδε στὸν ὕπνο του ὕστερα ἀπὸ τρεῖς ἡμέρες ἓναν Ἄγγελο Κυρίου νὰ παρουσιάζεται ἐνώπιόν του, νὰ τὸν κοιτάζει μὲ πολλὴ ἀυστηρότητα, νὰ τὸν ἀρπάξει ἀπὸ τὰ γένηια, νὰ τὸν ταρακουνᾷ καὶ συγχρόνως νὰ τοῦ λέη:

Δὲν ντρέπεσαι; Μάθε το μιὰ γιὰ πάντα: **Ὅλη** ἡ ἐπιτυχία τῶν δῆθεν ἔργων σου ὠφείλετο στὶς προσευχὲς τοῦ ἀδελφοῦ σου ποὺ περιφρονοῦσες, ὁ ὁποῖος νυχθημερὸν προσευχόταν καὶ γιὰ τὸν φωτισμὸ σου καὶ γιὰ τὸ ἔργο σου!

Ἐὑπνήσε τρομαγμένος, τοῦ ἔκαμε Σαρανταλείτουργο καὶ πήγαινε ἐπὶ ἓναν ὀλόκληρο χρόνο καὶ κάθε ἡμέρα τοῦ διάβαζε Τρισάγιο. **Ἀπὸ** τότε ἄλλαξε στάσι καὶ τὴν νοοτροπία τῶν λογισμῶν του, ὅτι δῆθεν μόνον τὰ ἔργα σώζουν τὸν ἄνθρωπο» [«ἐργοσωτηρία»].

(Πρωτ. Στεφ. Κ. Ἀναγνωστοπούλου,
«Τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς»,
σελ. 198-199, Πειραιᾶς 2014²)

1. Ὅσιος Κασσιανὸς ὁ Ρωμαῖος († 435)

■ **Γράφων** ὁ περίφημος αὐτὸς Ὅσιος «πρὸς Κάστορα Ἐπίσκοπον περὶ τῶν ὀκτῶ τῆς κακίας Λογισμῶν», ἀναλύει παραστατικώτατα τὸν «ἔβδομον ἡμῖν ἀγῶνα, πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς **Κενοδοξίας**».

«Πολύμορφον τοῦτο καὶ λεπτότατον πάθος, καὶ οὐ ταχέως, οὐδὲ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πειραζομένου, καταλαμβανόμενον. Καὶ γὰρ τῶν ἄλλων παθῶν αἱ προσβολαὶ φανερώτεραι τυγχάνουσιν καὶ εὐκολωτέραν πως τὴν πρὸς αὐτὰς μάχην ἔχουσι, τῆς ψυχῆς ἐπιγινωσκούσης τὸ πολέμιον

καὶ διὰ τῆς ἀντιρρήσεως καὶ προσευχῆς τοῦτον εὐθέως ἀνατρεπούσης. Ἡ δὲ τῆς κενοδοξίας κακία, πολύμορφος οὐσα, καθὰ ἔρχεται, δυσκαταγώνιστος τυγχάνει. Καὶ γὰρ ἐν παντὶ ἐπιτηδεύματι, καὶ ἐν φωνῇ καὶ λόγῳ καὶ σιωπῇ καὶ ἐν ἔργῳ καὶ ἀγρυπνία καὶ ἐν νηστείαις καὶ ἐν εὐχῇ καὶ ἐν ἀναγνώσεσι καὶ ἐν ἡσυχία καὶ μακροθυμία. Διὰ πάντων γὰρ τούτων ἐπιχειρεῖ τὸν στρατιώτην τοῦ Χριστοῦ κατατοξεύειν.

Καὶ γάρ, ὄντινα μὴ δυναθῇ πολυτελεία ἐνδυμάτων πρὸς κενοδοξίαν ἀπατήσαι, τοῦτον δι' εὐτελοῦς ἐσθῆτος ἐπιχειρεῖ πειράζειν. Καὶ ὃν οὐκ ἠδυνήθη διὰ τιμῆς ἐπάροι, τοῦτον διὰ τοῦ φέρειν δῆθεν ἀτιμίαν εἰς ἀπόνοιαν αἶρει. Καὶ ὃν οὐκ ἠδυνήθη πείσαι δι' ἐπιστήμην λόγων κενοδοξεῖν, διὰ σιωπῆς ὡς ἡσυχον δῆθεν δελεάζει. Καὶ ὃν οὐκ ἠδυνήθη πείσαι διὰ πολυτελείας βρωμάτων χαυνῶσαι, τοῦτον διὰ νηστείας πρὸς ἔπαινον ἐκλύει. Καὶ ἀπλῶς πᾶν ἔργον, πᾶν ἐπιτήδευμα, πρόφασιν πολέμου παρέχει τῷ πονηρῷ τούτῳ δαίμονι.

Ἐτι δὲ πρὸς τούτοις καὶ κλῆρον φαντάζεσθαι ὑποβάλλει. Μέμνημαι γάρ τινος Γέροντος, ἠνίκα ἐν τῇ Σκήτῃ διέτριβον, ἀπελθόντος εἰς κέλλαν τινὸς ἀδελφοῦ, ἐπισκέψεως χάριν, ὃς πλησιάσας αὐτοῦ τῇ θύρᾳ, ἀκούει ἔνδον λαλοῦντος αὐτοῦ· καὶ νομίσας ὁ Γέρον ἀπὸ Γραφῆς αὐτὸν μελετᾶν, ἔστη ἀκρουώμενος· καὶ αἰσθάνεται παραφρονοῦντος ὑπὸ τῆς κενοδοξίας καὶ ἑαυτὸν χειροτονοῦντος Διάκονον καὶ τοῖς Κατηχομένοις ἀπόλυσιν παρέχοντος. Ὡς οὖν ἤκουσε τούτων ὁ Γέρον, ὠθήσας τὴν θύραν εἰσῆλθε καὶ ἀπαντήσας αὐτῷ ὁ ἀδελφός, προσεκύνησε κατὰ τὸ ἔθος καὶ ἠξίου μαθεῖν παρ' αὐτοῦ, εἰ πολλὴν ὥραν ἔχει πρὸς τὴν θύραν ἰστάμενος· ὁ δὲ Γέρον χαριέντως πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίθη· “Ἄρτι, φησίν, ἦλθον, ὅτε σὺ τὴν ἀπόλυσιν τοῖς Κατηχομένοις ἐπετέλεις”. Ὁ δὲ Ἀδελφός, ταῦτα ἀκούσας, ἔπεσε παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Γέροντος καὶ παρεκάλει αὐτὸν εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅπως ῥυσθῇ ταύτης τῆς πλάνης. Τούτων δὲ ἐμνήσθην, δεῖξαι βουλόμενος, καὶ εἰς πόσῃν ἀναισθησίαν φέρει τὸν ἄνθρωπον οὗτος ὁ δαίμων.

Ὁ βουλόμενος τοίνυν τελείως ἀθλῆσαι καὶ τὸν τῆς

δικαιοσύνης στέφανον τελείως ἀναδήσασθαι, πᾶσι τρόποις σπουδάσει τὸ πολύμορφον τοῦτον θηρίον νικῆσαι. **Πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων πάντοτε τὸ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ εἰρημένον· “Κύριος διεσκόρπισεν ὅσα ἀνθρωπαρέσκων”.** **Καὶ μηδὲν ποιεῖτω περιβλεπτόμενος τὸ τῶν ἀνθρώπων ἔπαινον.** **Ἄλλὰ τὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ μισθὸν μόνον ἐπιζητεῖτω· καὶ ἀπορρίπτων αἰετὸς τοὺς ἐπερχομένους ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ λογισμοὺς καὶ ἐπαινοῦντας αὐτόν, ἐξουθενούτω ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· οὕτως γὰρ δυνήσεται, σὺν Θεῷ, ἀπαλλαγῆναι τοῦ πνεύματος τῆς κενοδοξίας».**

(Φιλοκαλία, τ. Α', σελ. 78-79, ΑΣΤΗΡ, Ἀθῆναι 1957)

«Ἡ κενοδοξία εἶναι πάθος πολύμορφο καὶ πολὺ λεπτὸ καὶ δὲν τὸ ἐννοεῖ γρήγορα οὔτε ἐκεῖνος ποὺ πειράζεται ἀπὸ αὐτό. Ἐπειδὴ οἱ προσβολῆς τῶν ἄλλων παθῶν εἶναι πιὸ φανερῆς καὶ εὐκολότερα καταπολεμοῦνται, καθὼς ἡ ψυχὴ ἀναγνωρίζει τὸν ἐχθρὸ καὶ μὲ τὴν ἀντίρρηση στὶς προσβολῆς του καὶ τὴν προσευχὴ, ἀμέσως τὸν ἀνατρέπει.

Ἡ κενοδοξία ὅμως, μὲ τὸ νὰ εἶναι πολύμορφη ὅπως εἶπαμε, δύσκολα νικιέται. Γιατὶ φανερόνεται σὲ κάθε πράξη καὶ σὲ φωνὴ καὶ σὲ λόγο καὶ σὲ σιωπὴ καὶ σὲ ἔργο καὶ σὲ ἀγρυπνία καὶ σὲ νηστεία καὶ σὲ προσευχὴ καὶ σὲ πνευματικῆς ἀναγνώσεις καὶ σὲ ἡσυχία καὶ σὲ μακροθυμία.

Μὲ ὅλα αὐτὰ προσπαθεῖ νὰ προσβάλλει τὸν στρατιώτη τοῦ Χριστοῦ. Ὅποιον δὲν μπόρεσε νὰ ἀπατήσει στὴν κενοδοξία μὲ τὴν πολυτέλεια τῶν ρούχων, δοκιμάζει νὰ τὸν πειράξει μὲ τὸ φτωχικὸ ροῦχο. Ὅποιον δὲν μπόρεσε νὰ πολεμήσει μὲ τὴν τιμὴ, τὸν πολεμᾷ μὲ τὸ νὰ νομίζει, ὅτι ὑπομένει τὴν ἀτιμία. Καὶ ὅποιον δὲ μπόρεσε νὰ καταφέρει στὴν κενοδοξία μὲ τὴν γνώση τῶν λόγων, τὸν δαλεάζει μὲ τὴν σιωπὴ, νὰ κενοδοξεῖ δῆθεν ὡς ἡσυχος. Καὶ ὅποιον δὲ μπόρεσε νὰ φέρει σὲ χαλαρότητα μὲ τὴν πολυτέλεια τῶν τροφῶν, τὸν κάνει νὰ ἐπιζητεῖ τὸν ἔπαινο μὲ τὴν νηστεία. Καὶ γενικᾶ κάθε ἔργο, κάθε ἀπασχόληση δίνει ἀφορμὴ στὸν πονηρὸ αὐτὸ δαίμονα.

Ἀκόμη αὐτὸς ὑποβάλλει ἐπιθυμία γιὰ τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης. Οὐμᾶμαι κάποιον Γέροντα, ὅταν ἤμουν στὴ Σκήτη, ποὺ πῆγε στὸ κελλὶ ἐνὸς ἀδελφοῦ γιὰ ἐπίσκεψη, καὶ ἀφοῦ πλησίασε τὴν πόρτα, τὸν ἄκουσε νὰ μιλάει

ἀπὸ μέσα. Ὁ γέροντας νόμισε ὅτι μελετᾶ κάτι ἀπὸ τὴν Γραφή καὶ στάθηκε γιὰ νὰ ἀκούσει. **Κατάλαβε** τότε ὅτι ὁ ἀδελφὸς εἶχε βγεῖ ἀπὸ τὰ λογικά του ἀπὸ κενοδοξία καὶ χειροτονοῦσε τὸν ἑαυτοῦ διάκονο καὶ ἔκανε ἀπόλυση τῶν Κατηχομένων.

Ὅταν λοιπὸν ὁ Γέροντας τὰ ἄκουσε αὐτά, ἔσπρωξε τὴν πόρτα καὶ μπήκε. Ὁ ἀδελφός, ἀφοῦ τὸν ὑποδέχθηκε, τὸν προσκύνησε κατὰ τὴν συνήθεια καὶ τὸν ἐρώτησε νὰ μάθει ἂν στεκόταν πολλὴ ὥρα ἐμπρὸς στὴν πόρτα. Ὁ Γέροντας μὲ χαριτωμένο τρόπο τοῦ εἶπε: **“Τώρα ἦρθα, ὅταν ἔκανες τὴν ἀπόλυση τῶν Κατηχομένων”**. Ὁ ἀδελφὸς μόλις τὸ ἄκουσε, ἔπεσε στὰ πόδια τοῦ Γέροντα καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ προσευχηθεῖ γι’ αὐτόν, γιὰ νὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ αὐτὴ τὴν πλάνη. **Αὐτὸ τὸ θυμήθηκα** γιὰ νὰ δείξω σὲ πόση ἀναισθησία φέρνει τὸν ἄνθρωπο αὐτὸς ὁ δαίμονας.

Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ θέλει νὰ πολεμήσει τέλεια καὶ νὰ στεφανωθεῖ μὲ τὸ στεφάνι τῆς δικαιοσύνης, πρέπει μὲ κάθε τρόπο νὰ φροντίσει νὰ νικήσει τὸ πολύμορφο αὐτὸ θηρίο, ἔχοντας πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ρητὸ τοῦ Δαβίδ: **“Ὁ Κύριος διασκόρπισε τὰ ὀσᾶ τῶν ἀνθρωπαρέσκων”** (Ψαλμ. νβ’ 6). **Καὶ νὰ μὴν κάνει τίποτε ἐπιδιώκοντας τὸν ἀνθρώπινο ἔπαινο, ἀλλὰ νὰ ἐπιζητεῖ τὴν ἀμοιβὴ μόνον ἀπὸ τὸν Θεό**. **Καὶ ἀποβάλλοντας πάντοτε τοὺς λογισμοὺς ποὺ ἔρχονται στὴν καρδιά του καὶ τὸν ἐπαινοῦν, νὰ ἐξουθενῶναι τὸν ἑαυτοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ**. **Ἔτσι θὰ μπορέσει μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς κενοδοξίας»**.

(Φιλοκαλία, τ. Α΄, σελ. 108-109, «Τὸ Περιβόλι τῆς Παναγίας», ἔκδ. δ΄-1993, Θεσσαλονίκη)

■ **Καὶ** συνεχίζει ὁ Ὅσιος Κασσιανός, ἀναλύων τὸν «ὄγδοον ἡμῖν ἀγῶνα κατὰ τοῦ πνεύματος τῆς Ὑπερηφανίας».

«Χαλεπώτατος οὗτος καὶ πάντων τῶν προτέρων ἀγριώτερος. Τοὺς τελείους μάλιστα πολεμῶν καὶ σχεδὸν τοὺς εἰς τὸ ὕψος τῶν ἀρετῶν ἀναβεβηκότας ἐπιχειρῶν καταστρέφειν. Καὶ καθάπερ νόσος λοιμικὴ καὶ φθορο-

ποιός, οὐχ ἔν μέλος τοῦ σώματος, ἀλλ' ὅλον διαφθείρει· οὕτως ἡ ὑπερηφανία, οὐ μέρος τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ πᾶσαν αὐτὴν διαφθείρει. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων παθῶν ἕκαστον, εἰ καὶ ταράσσει τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ πρὸς μίαν τὴν ἀντικειμένην αὐτῷ ἀρετὴν πολεμοῦν καὶ ταύτην νικῆσαι φιλονεικοῦν, ἐκ μέρους ἐπισκοτοῖ τὴν ψυχὴν καὶ ταράσσει αὐτήν· τὸ δὲ τῆς ὑπερηφανίας πάθος πᾶσαν αὐτὴν σκοτοῖ καὶ εἰς ἐσχάτην πτώσιν κατάγει.

Καὶ ἵνα σαφέστερον νοήσωμεν τὸ εἰρημένον, σκοπήσωμεν οὕτως. Ἡ γαστριμαργία, ἐγκράτειαν σπουδάξει διαφθείρει· ἡ πορνεία, τὴν σωφροσύνην· ἡ φιλαργυρία, τὴν ἀκτημοσύνην· ὁ θυμός, τὴν πραότητα· καὶ τὰ λοιπὰ τῆς κακίας εἶδη, τὰς ἐναντίας ἀρετάς. Ἡ δὲ τῆς ὑπερηφανίας κακία, ὅταν κυριεύσῃ τῆς ἀθλίας ψυχῆς, ὡσπερ χαλεπώτατος τύραννος, μεγάλην πόλιν καὶ ὑψηλὴν παραλαβὼν, ὅλην αὐτὴν καταστρέφει καὶ ἕως θεμελίων κατασκάπτει.

Καὶ μάρτυς τούτου ὁ Ἄγγελος ἐκεῖνος, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσὼν διὰ τὴν ὑπερηφανίαν· ὃς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κτισθεὶς καὶ πάσῃ ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ κατακοσμηθεὶς, οὐ τῇ τοῦ Δεσπότητος Χάριτι ἠβουλήθη ταῦτα ἐπιγράφειν, ἀλλὰ τῇ ἰδίᾳ φύσει. Ὅθεν καὶ ἴσον ἑαυτὸν ὑπελάμβανε τοῦ Θεοῦ εἶναι. Καὶ ταύτην αὐτοῦ τὴν ἐνθύμησιν ἐλέγχων ὁ Προφήτης ἔλεγεν· Εἶπας ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καθιῶ ἐν ὄρει ὑψηλῷ· θήσω τὸν θρόνον μου ἐπὶ τῶν νεφελῶν καὶ ἔσομαι ὅμοιος τῷ Ὑψίστῳ· σὺ δὲ ἄνθρωπος εἶ καὶ οὐ Θεός. Καὶ πάλιν ἄλλος Προφήτης λέγει· Τί ἐγκαυχᾶ ἐν κακίᾳ ὁ δυνατός, καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ Ψαλμοῦ.

Ταῦτα τοίνυν γινώσκοντες, φοβηθῶμεν καὶ πάσῃ φυλακῇ τηρήσωμεν τὴν ἑαυτῶν καρδίαν ἀπὸ τοῦ θανατηφόρου πνεύματος τῆς ὑπερηφανίας· ἐπιλέγοντες ἑαυτοῖς ἀεὶ τὸ τοῦ Ἀποστόλου, ὅταν ἀρετὴν τινα κατορθώσωμεν, τό, οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ ἢ σὺν ἐμοί. Καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰρημένον· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποεῖν οὐδέν· καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Προφήτου εἰρημένον· Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες. Καὶ τό, οὐ τοῦ θέλοντος, οὔτε τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ. Καὶ γὰρ εἰ καὶ μάλιστα ἔσται τις ζέων τῇ προθυμίᾳ καὶ σπουδαῖος τῇ προαιρέ-

σει, σαρκὶ συνδεδεμένος καὶ αἵματι, οὐ δυνήσεται πρὸς τελειότητα φθάσαι, εἰ μὴ τῷ Ἐλέει τοῦ Χριστοῦ καὶ τῇ Χάριτι Αὐτοῦ. **Καὶ γὰρ ὁ Ἰάκωβός φησι, πᾶσα δόσις ἀγαθῆ, ἀνωθέν ἐστιν. Καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· Τί γὰρ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβὼν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ ἰδίῳ ἐπαιρόμενος;**

Ὅτι δὲ Χάριτι καὶ Ἐλέει Θεοῦ ἡ σωτηρία ἡμῖν προσγίνεται, μάρτυς ἀληθῆς ὁ ληστής ἐκεῖνος· ὃς οὐκ ἀρετῆς ἄθλον τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐκομίσατο, ἀλλὰ Χάριτι Θεοῦ καὶ Ἐλέει.

Ταῦτα οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐπιστάμενοι πάντες, μιᾷ γνώμῃ παραδεδώκασι, μὴ ἄλλως δύνασθαι πρὸς τελείωσιν ἀρετῆς φθάσαι, εἰ μὴ διὰ τῆς ταπεινώσεως· ἥτις ἀπὸ πίστεως καὶ φόβου Θεοῦ καὶ πραότητος καὶ τελείας ἀκτημοσύνης προσγίνεσθαι πέφυκε· δι' ὧν καὶ ἡ τελεία Ἀγάπη κατορθοῦται. Χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· Ὡ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν».

(ΑΣΤΗΡ, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 79-80)

«Φοβερότατος αὐτὸς ὁ ἀγώνας καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς προηγούμενους ἀγριότερος. Αὐτὸς πολεμᾷ προπάντων τοὺς τέλειους καὶ προσπαθεῖ νὰ καταστρέφει ἐκείνους πού ἀνέβηκαν σχεδὸν στὴν κορυφὴ τῶν ἀρετῶν. Καὶ ὅπως μιὰ κολλητικὴ καὶ θανατηφόρα ἀρρώστια δὲν καταστρέφει ἓνα μέλος τοῦ σώματος, ἀλλὰ ὀλόκληρο τὸ σῶμα, ἔτσι καὶ ἡ ὑπερηφάνεια ὄχι μόνον ἓνα μέρος τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ ὀλόκληρη τὴν καταστρέφει. Καὶ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ ἄλλα πάθη, ἂν καὶ ταραξεί τὴν ψυχὴ, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ πολεμᾷ μιὰ μόνο ἀρετὴ, ἐκείνη πού εἶναι ἀντίθετή του, καὶ νὰ προσπαθεῖ αὐτὴ νὰ νικήσει, σκοτίζει καὶ ταραξεί τὴν ψυχὴ ἐν μέρει. Ἐνῶ τὸ πάθος τῆς ὑπερηφάνειας σκοτίζει ὀλόκληρη τὴν ψυχὴ καὶ τὴν ρίχνει σὲ τέλεια πτώση.

Γιὰ νὰ ἐννοήσουμε καλύτερα τὰ λεγόμενα, ἄς σκεφτοῦμε ὡς ἐξῆς: Ἡ γαστριμαργία προσπαθεῖ νὰ διαφθείρει τὴν ἐγκράτεια· ἡ πορνεία, τὴν σωφροσύνη· ἡ φιλαργυρία τὴν ἀκτημοσύνη· ὁ θυμὸς, τὴν πραότητα· καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ εἶδη τῆς κακίας, τὶς ἀντίθετες ἀρετές.

Ἡ ὑπερηφάνεια ὁμως, ὅταν κυριεύσει τὴν ἄθλια ψυχὴ, σὰν φοβερότατος τύρρανος ποὺ κατέλαβε μιὰ μεγάλη καὶ δοξασμένη πόλη, τὴν καταστρέφει ὀλόκληρη καὶ τὴν κατεδαφίζει ἀπὸ τὰ θεμέλια.

**Μάρτυρας γι' αὐτὸ εἶναι ὁ ἄγγελος ἐκεῖνος ποὺ ἔπεσε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ἐξαιτίας τῆς ὑπερηφάνειάς του, ὁ ὁποῖος ἂν καὶ δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ στολίστηκε ἀπὸ Αὐτὸν μὲ κάθε ἀρετὴ καὶ σοφία, δὲν θέλησε νὰ τὰ ἀποδί-
δει ὅλα αὐτὰ στὸν Κύριο, ἀλλὰ στὴν δική του φύση. **Καὶ** ἔτσι νόμιζε ὅτι εἶναι ἴσος μὲ τὸν Θεό. **Ἐλέγχοντας** αὐτὴν τὴν σκέψη του, ὁ Προφήτης ἔλεγε: **«Σὺ εἶπες μὲ τὸ νοῦ σου· θὰ καθήσω πάνω σὲ ψηλὸ βουνό, θὰ στήσω τὸ θρόνο μου πάνω στὰ σύννεφα, θὰ γίνω ὁμοιος μὲ τὸν Ὑψιστο. Καὶ ὁμως ἐσὺ εἶσαι ἄνθρωπος καὶ ὄχι θεός»** (Ἠσ. 18' 13). **Καὶ** πάλι ἄλλος προφήτης λέει: **«Γιατί καυχίεται μέσα στὴν κακία του ὁ δυνατός;»** (Ψαλμ. νά' 1).**

Γνωρίζοντας αὐτά, ἄς φοβηθοῦμε καὶ μὲ κάθε προσοχὴ ἄς φυλάξομε τὴν καρδιά μας ἀπὸ τὸ θανατηφόρο πνεῦμα τῆς ὑπερηφάνειας, λέγοντας πάντοτε στὸν ἑαυτό μας, ὅταν κατορθώσομε κάποια ἀρετὴ, τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου: **«Ὅχι ἐγώ, ἀλλὰ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶναι μαζί μου»** (Α' Κορινθ. 1ε' 10), καὶ τὸν λόγο τοῦ Κυρίου: **«Ὅτι χωρὶς τὴν βοήθειά Μου, δὲν μπορείτε νὰ κάνετε τίποτε»** (Ἰωάν. 1ε' 5). **Ἐπίσης,** τὸ λόγο τοῦ Προφήτη: **«Ἄν ἕνα σπιτι δὲν τὸ οἰκοδομήσει ὁ Κύριος, μάταια κουράστηκαν οἱ οἰκοδόμοι»** (Ψαλμ. ρκζ' 1), καὶ τό: **«Δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ θέλει, οὔτε ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ τρέχει, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ Θεὸ ποὺ θὰ δεῖξει Ἔλεος»** (Ρωμ. θ' 16).

Ἐπειδὴ καὶ ἂν ἀκόμη ἔχει κανεὶς ὀλόθερμη προθυμία καὶ ἀποφασισμένη προαίρεση, ἐφόσον εἶναι δεμένος μὲ σάρκα καὶ αἷμα, δὲν μπορεῖ νὰ φτάσει τὴν τελειότητα, παρὰ μόνο μὲ τὴν Χάρι καὶ τὸ Ἔλεος τοῦ Χριστοῦ. **Καὶ** ὁ Ἰάκωβος λέει: **«Κάθε ὠφέλιμη δωρεὰ προέρχεται ἀπὸ ψηλά»** (Ἰακ. α' 17). **Καὶ** ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: **«Τί ἔχεις ποὺ δὲν τὸ πῆρες ἀπὸ τὸ Θεό; **Κι** ἂν ἔχεις πάρει, γιατί καυχίσαι σὰν νὰ μὴν πῆρες (Α' Κορινθ. δ' 7), ἀλλὰ ὑπερηφανεύεσαι σὰν νὰ εἶναι δικά σου;»**.

Ὅτι μὲ τὴν Χάρι καὶ τὸ Ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἔρχεται ἡ

σωτηρία, εἶναι μάρτυρας ἀληθινὸς ἐκεῖνος ὁ ληστής, ὁ ὁποῖος κέρδισε τὴν βασιλεία τῶν Οὐρανῶν ὄχι ὡς ἀνταμοιβὴ τῆς ἀρετῆς του, ἀλλὰ μὲ τὴν Χάρι καὶ τὸ Ἔλεος τοῦ Θεοῦ (Λουκ. κγ' 43).

Γνωρίζοντας αὐτὰ οἱ Πατέρες μας ὅλοι, μὲ μιὰ γνώμη, μᾶς παρέδωσαν, ὅτι δὲν μπορούμε διαφορετικὰ νὰ φτάσομε στὴν τελειότητα τῆς ἀρετῆς, παρὰ μόνο μὲ τὴν ταπεινώση, ἡ ὁποία ἔρχεται στὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν πίστη καὶ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν πραότητα καὶ τὴν τέλεια ἀκτημοσύνη. Μὲ τὴν ἀρετὴς αὐτὲς κατορθώνεται καὶ ἡ τέλεια Ἀγάπη, μὲ τὴν Χάρι καὶ τὴν Φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἰς Αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν».

(«Περιβόλι τῆς Παναγίας», ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 109-111)

2. Ὁσῖος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος († 30.3.600)

■ Ὁ Ὁσῖος Ἰωάννης, ὁ καὶ Σιναΐτης, ἀφοῦ στὰ εἰσαγωγικὰ περὶ **Κενοδοξίας** καὶ **Ἵπερηφανίας** (Λόγοι ΚΑ' καὶ ΚΒ') προβαίνει σὲ βαθιεῖς τομὲς καὶ ἀναλύσεις ἐκπληκτικὲς τοῦ δι-προσώπου αὐτοῦ πάθους τῆς **Οἰήσεως** καὶ **Ἀυταρεσκείας**, μᾶς παρουσιάζει ἓνα ἰδεατὸ κριτήριον, μία φοβερὴ **ἀνάκρισι**, τὴν ὁποία θὰ παρακολουθήσουμε ἐν συνεχείᾳ.

Ἀξίζει ὅμως προηγουμένως νὰ ἀναφερθῆ, ὅτι ὁ Ὁσῖος Πατέρας μας Ἰωάννης ἀποφαίνεται, ὅτι ὁ

«Κενοδόξός ἐστιν εἰδωλολάτρης πιστός»· «Ἵπερηφάνια ἐστὶ Θεοῦ ἄρνησις», «Θεοῦ ἀντίπαλος, βλασφημίας ῥίζα», «δαιμονιώδης ἦθος»· «ὄπου πτώμα κατέλαβεν, ἐκεῖ Ἵπερηφάνια προεσκίησεν»· «Ἵπερήφανός ἐστὶ ῥόα (ρόδι) σεσηπυῖα (σαπισμένο) μὲν ἔσωθεν, ἔξωθεν δὲ τῇ ὥρᾳ ἀποστίλβουσα (πὸ γυαλίζει τὸ χρῶμα του)».

Καὶ συνεχίζει ὁ Ὁσῖος·

«Σκώληξ πολλάκις ἀύξηθεις, πτεροφυήσας ἀνηνέχθη εἰς ὕψος· καὶ Κενοδοξία τελεσθεῖσα Ἵπερηφανίαν ἔτεκε, τὴν πάντων τῶν κακῶν ἀρχηγὸν καὶ τελείωσιν».

«Ἵπάρχει κάποιον σκουλήκι, τὸ ὁποῖο ἀφοῦ ἀύξηθῆ, βγάζει φτερὰ καὶ πετᾷ στὰ ὕψη. Ὁμοίως καὶ ἡ Κενοδοξία σὰν ἀύξηθῆ, γεννᾷ τὴν Ἵπερηφάνια, πὸ εἶναι ὁ ἀρχηγὸς καὶ ἡ τελείωσις (ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος) ὅλων τῶν κακῶν».

(Κλίμαξ, Λόγος ΚΑ', §§ ζ' και λζ' · Λόγος ΚΒ', §§ α', β', ε', κε',
εξκδ. ε'-1992, Ἱερᾶς Μονῆς Παρακλήτου, Ὁρωπὸς Ἀττικῆς)

Τώρα, ἄς παρακολουθήσουμε τὴν φοβερὰν ἀνάκρισιν, ὅπως πολὺ παραστατικὰ μᾶς τὴν περιγράφει ὁ Ὅσιος:

«κῆ. Κατείληφά που τὴν ἀκέφαλον πλάνην πέλουσαν ἐν τῇ ἐμῇ καρδίᾳ καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς οἰκείας μητρὸς ὀχουμένην· ὅς παγιδεύσας δεσμῶ ὑπακοῆς καὶ μᾶστιγι εὐτελείας μαστιγώσας, τὴν ἐν ἐμοὶ αὐτῶν εἴσοδον ἐξήταζον λέγειν· διὸ καὶ μαστιζόμεναι ἔλεγον:

Ἡμεῖς ἀρχὴν οὐκ ἔχομεν οὐδὲ γέννησιν· ἄρχουσαι γὰρ καὶ γεννήτριαι πάντων τῶν παθῶν καθεστήκαμεν. Πολεμεῖ δὲ ἡμᾶς οὐ μετρίως συντριμμὸς καρδίας ἐν ὑποταγῇ τικτόμενος. Ἀρχεσθαι δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνεχόμεθα· διὸ καὶ οὐρανοῖς ἄρχουσαι γεγυνοῦναι, ἐκείθεν ἀπεστήκαμεν.

Ἡμεῖς πάντων τῶν ἀντιπραττόντων τῇ ταπεινοφροσύνῃ, συλλήβδην εἰπεῖν, γεννήτριαι καθεστήκαμεν· πάντα γὰρ τὰ ἐκείνη συνεργοῦντα, ἡμῖν ἀντίκειται· πλὴν εἰ ἐν οὐρανῷ ἰσχύσαμεν, καὶ ποῦ φεύξῃ ἀπὸ προσώπου ἡμῶν;

Ἡμεῖς πολλακίς ἐπ' ἀτιμίαις καὶ ὑπακοῇ καὶ ἀοργησίᾳ καὶ ἀμνησικακία καὶ διακονία ἐπακολουθεῖν πεφύκαμεν. Ἡμῶν ἔκγονα, πτώματα πνευματικῶν, ὀργή, καταλαλιά, πικρία, θυμὸς, κραυγή, βλασφημία, ὑπόκρισις, μῖσος, φθόνος, ἀντιλογία, ἰδιορρυθμία, ἀπειθεια.

Ἐν ἔστι καὶ μόνον, ἐν ᾧ ἐπειχεῖν οὐκ ἔχομεν δύναμιν· καὶ τοῦτό σοι μαστιζόμεναι λέγομεν:

Ἐὰν σεαυτὸν ἐνώπιον Κυρίου εἰλικρινῶς καταμεμφόμενος διατελῆς, ἡμᾶς ὡς ἀράχνην ἠγήσῃ· ἵππος γάρ, ὡς ὄρᾳς, ὑπερηφανίας ἢ κενοδοξία, ἐφ' ἧς ἐπιβέβηκα.

Ἡ δὲ ὁσία ταπεινώσις καὶ αὐτομεμφία καταγελάσσονται ἵππου καὶ τοῦ ἐπιβάτου αὐτοῦ, τὴν ἐπινίκιον ᾠδὴν ἐμμελῶς ἄδουσαι· Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται· ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν καὶ ἄβυσσον ταπεινώσεως.

(Αὐτόθι, Λόγος ΚΒ', § κη')

«Συνέλαβα κάποτε τούτη τὴν ἀκέφαλο πλάνη [τὴν Ὑπερηφάνεια] νὰ πλησιάζῃ πρὸς τὴν καρδίᾳ μου, ἀνεβασμένη ἐπάνω στοὺς ὤμους τῆς μητέρας της [τῆς Κενοδοξίας].

Τὶς ἔδεσα καὶ τὶς δύο μὲ τὰ δεσμὰ τῆς ὑπακοῆς, τὶς ἔμαστίγωσα μὲ τὸ μαστίγιό τῆς εὐτελείας, καὶ ἔτσι τὶς ἀνέκρινα μὲ ποιὸν τρόπον εἰσέρχονται μέσα μου. **Καὶ** αὐτὲς, καθὼς ἔμαστιγώνονταν, μοῦ ἔλεγαν:

“Εμεῖς δὲν ἔχομε οὔτε ἀρχὴ οὔτε γέννηση, διότι εἴμαστε ἀρχηγοὶ καὶ γεννήτορες ὅλων τῶν παθῶν. Ἐμᾶς μᾶς πολεμεῖ ὑπερβολικὰ ἢ συντριβὴ τῆς καρδιάς ποὺ γεννᾶται ἀπὸ τὴν ὑποταγὴ. Ἐμεῖς δὲν ἀνεχόμεθα κανένα νὰ μᾶς ἐξουσιάζη. Γι’ αὐτὸ καὶ ὅταν λάβαμε ἐξουσία στοὺς Οὐρανοὺς, ἀπεστατήσαμε ἀπὸ ἐκεῖ.

Ἐμεῖς, μὲ ἓνα λόγο, γεννοῦμε ὅλα τὰ πάθη ποὺ ἀντιστρατεύονται στὴν *Ταπεινοφροσύνη*, διότι ὅλα ὅσα τὴν εὐνοοῦν εἶναι ἀντιμέτωπά μας.

Ἀλλὰ ἀφοῦ καὶ στὸν Οὐρανὸ ἐσημειώσαμε νίκη, πῶς μπορεῖς ἐσὺ νὰ μᾶς ξεφύγης;

Ἐμεῖς συνηθίζουμε πολλὰς φορὲς νὰ ἐμφανιζόμεθα μετὰ ἀπὸ τὴν ὑπακοή, ἀπὸ τὴν ἀοργησία, ἀπὸ τὴν ἀμνησικακία, ἀπὸ τὴν πρόθυμη διακονία.

Τέκνα ἰδικὰ μας εἶναι οἱ πτώσεις τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων, ἡ ὀργή, ἡ καταλαλιά, ἡ πικρία, ὁ θυμὸς, ἡ κραυγὴ, ἡ βλασφημία, ἡ ὑποκρισία, τὸ μῖσος, ὁ φθόνος, ἡ ἀντιλογία, ἡ ἰδιορρυθμία, ἡ ἀπειθεια.

Ἐνα μόνον ὑπάρχει ποὺ δὲν μπορούμε νὰ τὸ νικήσωμε, καὶ σοῦ τὸ φανερώνομε, ἐπειδὴ μᾶς μαστιγώνεις:

Ἐὰν κατηγορῆς διαρκῶς τὸν ἑαυτὸν σου ἐνώπιον τοῦ Κυρίου μὲ εἰλικρίνεια, θὰ μᾶς θεωρῆς ὡσὰν ἀράχνη. Ἴππος, ἐπάνω στὸν ὅποιο εἶμαι ἀνεβασμένη, ἐγὼ ἢ Ἵπερηφάνεια, εἶναι, ὅπως βλέπεις, ἢ Κενοδοξία. Ἡ ὁσία ὁμως *Ταπείνωση* καὶ ἡ *Ἀυτομεμψία* θὰ περιπαίξουν τὸν ἵππο καὶ τὸν ἀναβάτη του, ψάλλοντας μελωδικὰ τὴν ὁδὴ τῆς νίκης: “Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριπεν εἰς θάλασσαν” (Ἐξὸδ. ιε’ 1) καὶ εἰς ἄβυσσον *Ταπεινώσεως*».

* * *

δ. Καὶ στὴν Ἐξομολόγησι

Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί μου καὶ Ἀδελφές μου·

Ζητῶ συγγνώμην, διότι Σᾶς ἔχω καταπονήσει πάλι ἀπόψε· **τὸ**

θέμα ὅμως τοῦ **Ναρκισσισμοῦ** εἶναι ἀνεξάντλητο, καί γι' αὐτὸ ἔχω περικόψει πλευρὲς καὶ ἐκφράσεις του, ὅσο ἦταν δυνατὸν γιὰ μία ταπεινὴ Ὀμιλία.

Ὁ καλοπροαίρετος Χριστιανός, ὁ ὁποῖος μὲ εἰλικρίνεια ἐπιθυμεῖ νὰ εὐρεθῆ μία λύσι τοῦ *ναρκισσιστικοῦ δράματός* του, ἄς ζητήσῃ τὴν βοήθεια τοῦ Κυρίου μας διὰ μέσου τοῦ Πνευματικοῦ του καὶ ἄς πράττῃ αὐτὸ ποὺ δὲν ἔκανε ὁ νέος τοῦ μύθου:

■ **Νὰ ἀποστρέφῃ συνεχῶς τὸ πρόσωπό του «ἀπὸ τὰ νερὰ τῆς ἀπάτης, ὅπου καθρεφτίζεται ἡ ἀπατηλὴ εἰκόνα τοῦ ἑαυτοῦ μας» καὶ νὰ στρέφεται συνεχῶς «στὸν “Ἀστέρρα τὸν Λαμπρὸν τὸν Πρωῖνόν”, στὸ Θεανδρικό Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ», στὸν Ἀληθινὸ Καθρέπτη μας, ὅπου ἀναγνωρίζουμε τὴν «χαμένη εἰκόνα τοῦ προσώπου μας».**

«Αὐτὸς ὁ “Πρωῖνός, Λαμπρὸς Ἀστὴρ” μᾶς δείχνει τὸν δρόμο τῆς ἐξόδου ἀπὸ τὸ πνιγηρὸ σκότος τῆς Αὐτολατρίας, «στὴν ὀλόφωτη ἀγαλλίαση τῆς Λατρείας τοῦ Θεοῦ», στὴν Ἀνέσπερη Ἡμέρα τῆς Αἰώνιας Ζωῆς.

Ἄς ἀποφασίσουμε «νὰ σπάζουμε καθημερινὰ τοὺς προσωπικοὺς ἢ ὁμαδικοὺς καθρέφτες»... Ἄς υἱοθετήσουμε τὴν τόσο εὐλόγημένη «μυστικὴ ἀπάρνηση τῆς ἔλξεως, ποὺ ἀσκεῖ πάνω μας τὸ εἶδωλό μας»...

Θὰ κλείσω, ὡς συνήθως, μὲ ἓνα σύγχρονό μας γεγονός, τὸ ὁποῖο καταγράφει ἓνας Ἱερέας-Πνευματικὸς καὶ τὸ ὁποῖο ὑπομνηματίζει ὅσα μέχρι τώρα ἀναφέραμε.

Στὴν ἱερὰ Ἐξομολόγησι:

«- Πάτερ, ἐγὼ εἶμαι καλὸς ἄνθρωπος καὶ καλὸς χριστιανός. Ξυπνάω πρωῖ, πάω στὴν Ἐκκλησία, ἐξομολογοῦμαι, κοινωνάω, διαβάζω τὴν Ἀγία Γραφή, κάνω τὴν Παράκλησι, κάνω ἐκεῖνο, κάνω τὸ ἄλλο... Κάνω καὶ ἐλεημοσύνες, πηγαίνω σὲ κύκλους Μελέτης... Κάνω!!! Κάνω!!!...

- Τὰ ἴδια, τοῦ ἀπαντῶ, ἔλεγε καὶ ὁ Φαρισαῖος: “Νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ ὅσα κτῶμαι καὶ δὲν εἶμαι ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, μοιχοί” καὶ διάφορα ἄλλα...****

- **Θυμώνεις** όμως!
- **Ἔ**, βέβαια θυμώνω, μπορεί νὰ μὴ θυμώνω; **Ἄνθρωπος** εἶμαι!...

- **Κάνεις** ἐκεῖνο;...

- **Ἔ**...

- **Κάνεις** τὸ ἄλλο;...

- **Ἔ**, φυσικὸ εἶναι αὐτό...

Τὸν ἐρωτῶ:

- **Θ**ὲς νὰ μάθης ποιὸς ἀκριβῶς εἶσαι;

- **Ναί!**... μοῦ ἀπαντᾷ.

- **Τί** δουλειὰ κάνεις;

- **Εἶμαι** δημόσιος υπάλληλος.

- **Τί** θέσι ἔχεις;

- **Τμηματάρχης** Α.

- **Προϊστάμενος** δηλαδή...

- **Ἐντάξει**... **Τί** μέρα εἶναι σήμερα; **Τρίτη**. **Θ**ὰ ῥθῆς τὴν ἄλλη **Τρίτη**. **Ἄ**φοῦ πᾶς νὰ ρωτήσης, μὲ πολλὴ εὐλικρίνεια ὅμως, χωρὶς νὰ δεσμεύσης τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ νὰ τοὺς παρακαλέσης μὲ ὅλη τὴ δύναμι τῆς ψυχῆς σου καὶ τῆς καρδιᾶς σου νὰ σοῦ ποῦν πῶς σὲ βλέπουν.

Καὶ πρῶτα ἡ γυναίκα σου, ὕστερα τὰ παιδιὰ σου, στὴν συνέχεια οἱ γείτονές σου στὴν πολυκατοικία. **Καὶ** κυρίως, πῶς σὲ βλέπουν οἱ ὑφιστάμενοι στὴν ὑπερησία σου.

Καὶ ἂν δὲν μποροῦν νὰ σοῦ τὸ ποῦν κατὰ πρόσωπο, ἄς σοῦ τὸ γράσουν σὲ χαρτί. **Καὶ** τότε ἀκριβῶς θὰ μάθης ποιὸς εἶσαι καὶ ὄχι αὐτὸ ποῦ ἦρθες νὰ μοῦ πῆς ἐδῶ, ὅτι εἶσαι καλὸς ἄνθρωπος, ὅτι εἶσαι καλὸς χριστιανός, ὅτι πᾶς στὴν Ἐκκλησία, ὅτι ἀγαπᾷς τὸν Θεό, ὅτι δὲν κάνεις ἐκεῖνο, δὲν κάνεις αὐτό, ἀλλὰ κάνεις τὸ ἄλλο. **Λοιπόν**, γιὰ νὰ μάθης ποιὸς εἶσαι, πρέπει νὰ κάνης αὐτὸ τὸ πρᾶγμα...

Ἔρχεται τὴν ἐπόμενη ἐβδομάδα ὁ ἐν λόγῳ χριστιανὸς σὰν *βρεγμένη γάτα!*

Καὶ δὲν κάθησε στὴν καρέκλα.

Γονάτισε καὶ εἶπε:

- **Πάτερ**, συγχώρησέ με, εἶμαι ἁμαρτωλός!...

Ἐ, αὐτὸ θέλει ὁ Θεός! Τό: “Συγχώρησέ με, εἶμαι ἁμαρτωλός”!...».

(Πρωτ. Στεφ. Κ. Ἀναγνωστοπούλου,
Γνωσις καὶ Βίωμα τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως,
σελ. 450-451, Πειραιᾶς 2005)

Μὲ τὴν Χάρι τοῦ Κυρίου μας, ἔχουμε φθάσει στὸ τέλος... Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν!...

Εὐχαρίστως, ἂν ὁ χρόνος μᾶς τὸ ἐπιτρέπη καὶ ἂν ἔχετε διαθέσι, νὰ συζητήσουμε γιὰ τὸ *Πάθος τοῦ Ναρκισσισμοῦ*.

Σᾶς εὐχαριστῶ!

Ὁ Μητροπολίτης

† ὁ Ὁρωποῦ καὶ Φολῆς Κοπριανὸς